

פרשת לך לך

"לך לך בארצך" [יב, א]

אומר רש"י "להנאתך ולטובתך". וקשה הרי זה אחד מעשרה נסיונות, וא"כ מדוע נאמר לו "להנאתך ולטובתך" — דבר המקטין בהרבה את הנסיון?

יש לתרץ, שבדבר זה גופו התבטא הנסיון — האם יעשה זאת אברהם בגלל "הנאתו וטובתו", או בגלל מצוות האלוקים, ואכן אברהם עמד בנסיון כפי שנאמר "וילך אדם כאשר דבר אליו ה'" - שהלך רק משום שדיבר אליו ה' ולא משום שיפיק מזה הנאה וטובה...

"והיה ברכה" [יב, ב]

דרכו של עולם הוא, כשאדם עולה לגדולה ומתעשר, הריהו מתרחק מבני משפחתו וממכריו העניים ואין זה עוד לפי כבוד ולתת דעתו עליהם ולעזור להם, וממילא קונה לו אדם כזה שונאים ומקנאים המקללים אותו.

לפיכך אמר השם יתברך לאברהם, כי אפילו לאחרי "ואגדלה שמך" לא תהיה מאלה שגדולתם מביאה להם שונאים המקללים אותם, כי אם "והיה ברכה" — שתוסיף לעשות צדקה וחסד ותהיה לברכה בפי הכל...

"ואברכה מברכיך ומקלכך אאר" [יב, ג]

מדוע נאמר בברכה קודם "ואברכה" ואחר כך "מברכיך", ואילו בקללה נאמר להיפך, קודם "ומקלכך" ואחר כך "אאר" ולא אמר "אאר מקלכך"?

משום ש"מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה ומחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה", ולפיכך המברכים יתברכו עוד לפני שיגיעו לכלל מעשה, רק בשביל המחשבה, ואילו המקללים יתקללו רק אחרי המעשה ולא על המחשבה בלבד.

"ויהי ריב בין רועי מקנני אברם ובין רועי מקנני לוט... ואמר אברם אל נא תהי מריבה ביני וביניך" [יג, זז]

קשה הרי כתוב שהרי היה בין הרועים ומדוע אברהם אומר לו "ביני וביניך"?

אלא שאכן המריבה התחילה בין הרועים, אולם היא תסתיים "ביני וביניך", משום שכך היא דרכה של כל מחלוקת, שהיא מתחילה קודם אצל הנלווים, אצל הסביבה, ונתפסים בה אחר כך גם המנהיגים עצמם".

"אל נא תהי מריבה ביני וביניך" [יג, זז]

למה נאמר תחילה "ריב" בלשון זכר ואחר כך נאמר "מריבה" בלשון נקבה?

אלא הזהיר אברהם את לוט, להפסיק מיד את המחלוקת, שכן ה"ריב" הפעוט ביותר נהפך אחר כך ל"מריבה" — ללשון נקבה, יש להזהר שהמחלוקת לא תחרוג ממסגרת "ריב", בלשון זכר שאינו מוליד, ולא תהפוך ל"מריבה", בלשון נקבה המולידת עוד ועוד.

"כי אנשים אזוים אנו... הפרד נא מעלי" [יג, זז-ט]

מדוע זה "אנשים אחים"? ולמה קורא לו אברהם "אחי" דוקא ברצותו להפרד מעליו?

ברם, מובא במדרש, שקלסתר פניו של לוט היה דומה לקלסתר פניו של אברהם. לפיכך אמר אברהם: "אנשים אחים אנחנו" — הלא אין אנו אחים רק האנשים סבורים שאנו אחים, ובאמת אין כל קשר פנימי בינינו ודרכינו נבדלות לחלוטין זו מזו, לכן "הפרד נא מעלי"..

"הפרד נא מעלי" [יג, ט]

אברהם איש החסד, אשר היה מקרב אליו אפילו ערביים ונותן להם לאכול ולשתות, הופך לקנאי נלהב בראותו את לוט קרובו סוטה מדרכו ונמשך אחרי סדום, והוא מרעים עליו בקולו: "הפרד נא מעלי"?

ללמדנו שחסד ואהבת הבריות אינם מהווים כלל וכלל סתירה ביחס לקנאות בעד יהדות ולפירוד מוחלט מן הרשע.